

ACC. N:R M.16037 : 1-8.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ketty Länberg, Malmö
Härad: Berättare: fru G. Wadhoff
Socken: Malmö stad Berättarens yrke:
Uppteckningsår: 1962 Född år 1902 i Malmö

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Stadstraditioner fr. Malmö. s. 1-8.

Skriv endast på denna sida.

Gränsen för Malmö stad gick vid Rörsjön. För att komma till östervärn fick man gå över sädesfält. Bondgårdar fanns omkring Rosqustska stiftelsen. Det gick en allé fram till Folkets Park. Jag kommer ihåg hästspårvagnar från min barndom. De hade ej fasta hållplatser utan stannade på tillsägelse. Jag tror att industrialiseringen av staden började någon gång på 1910 talet. Textilindustrin är äldst. Till Doffeln gick arbeterskor om morgnarna i sjalar med fransar och kaffe i en liten flaska och smörgåsarna i tidningspapper.. Värnarna växte tidigt i staden. Järnvägshuset kom till i min barndom. Södergatan var strög då som nu. Södra Förstadsgatan hade mest envånings hus. Inne i staden låg Diedenska huset, Faxeska huset och Flensburgska huset. De är allesammans i korsvirke.

Jörgen Kockska huset har en madonna på gaveln och är byggt med trappstensgavlar. Det är från medeltiden. Folkets Park ligger på samma mark som Frans Suells sommarställe har min far berättat för mig.

Staden ägde farmar i staden utkanter bland andra Lorensborg. Från Borgmästaregården kom mjölk körd av en liten vagn med kusk och allt. Magistratsvillorna var de fyra villor som låg mellan Triangeln och Fersens väg. Det var fina malmöbors sommarnöje.

Förgyllare Winberg var känd person i Malmö. Han förgyllde spegelrammar och ramade in tavlor åt konstnärer i staden.

I min barndom var Hipp cirkus, senare blev det teater under

Oscar Winge. Lugnet är en gammal stadsdel, den är ännu inte sanerad.

Årseldar känner jag ej till.

De drack brunn i Folkets Park. Det var järnhaltigt vatten. De drack brunn i Kungsparken också i dubbelallén, där hade Apotekarnes fabrik en vattenkiosk. Men någon heligkälla eller något likannde finns inte i Malmö.

Risning har jag inte hört talas om.

Påskris i nu vanlig mening är nog ett sent påfund. Från mitt barndomshem minns jag det ej.

Att dricka mærg i benen firades den första maj med att man drack äggtoddy. Något mer om detta vet jag inte.

Kransgillan kände fru G. inte till.

Majsjungning har aldrig förekommit i Malmö. Jag känner inte alls till de seden.

Pingst- och midsommarbrud och lövgubbar kände fru G. inte till.

Gökotta är en sed som bara funnits på landet. Jag kan inte tänka mig att den är en stadssed.

Bönderna bytte tjänstefolk vid Mikaeli och då kom folk från landet på marknad hit till marknad. Men inne i staden var inte husjungfrur och annat tjänstefolk ledigt.

Alla helgons dag firades endast i kyrkorna.

Till Märten åt man gås om man hade råd. Gåsätandet fanns re-

dan i min barndom.

Oskarsdagen firades inte alls.

Advent firades i mitt hem med att vi samlades och sjöng psalmer den förste advent. Ljusen kom till senare. Adventsstjärna är av ännu senare datum.

Den 6 november firades med tal på Stortorget och latinskolans pojkar var där och sjöng. Hela torget var illuminerat. Jag tror att dagen också firades i S:t Petri kyrka.

³⁰Den november firades inte.

Lucia firades inte på något sätt i min barndom och ungdom. Denna sed är av mycket ung datum.

Thomasmässan firades inte i Malmö.

Julmarknad på både Gustav Adolfs torg och Stortorget. På Stortorget såldes kött och fläsk och på Gustav Adolfs torg trävaror. Julskyltningen var ett stort evenemang. Alla affärer julskyltade. Till julen stöpte vi ljus hemma. Det var ²enda julförberedelsen. Julkrubbor fanns i kyrkorna men knappast i hemmen. I julgranen fanns levande ljus, svenska flaggor, korgar med gottar och äpplen i. Granen tändes för första gången på julafton. Offentliga julgranar har man haft i Malmö i 25 år. Vissa människor satte ut julkärvar utanför fönstren men visst inte alla. De köptes på torget. Julbord kände fru G. inte till. Det var mest frälsningsarmén som hade hand om välgörenheten. De hade sina julgrytor som man stoppade pengar i. Även sällskapet jultomtarna bedrev välgörea-

het till julen.

Till julen åt man skinka, lutfisk, risgröt, apelsiner, som man delade i fyra bitar, druvor och valnötter. Till gröten rimmade mest barnen tror jag. Det fanns också mandel i gröten, den som fick den skulle bli gift det året.

Julklappar har förekommit så länge jag kan minnas. Det var mest praktiska saker som kläder och sådant man fick. På julafton dansade barnen kring granen, de äldre brukade inte vara med. Några gillan och fester för mer än släkten hade aldrig vi.

Staffanssjungning har aldrig förekommit i Malmö efter vad jag vet.

Gravarna brukade smyckas med en enkel mosskrans till julen. Julen blåstes in klockan 12 på julafton från rådhusets burspråk. Då var där mycket folk.

Vid nyår var det nyårsbal på rådhuset. I hemmen firades nyår med nyårsvaka. Man skulle skåla för det nya året klockan 12 nyårsnatten. Nere vid sjön smällde alla båtarna raketer. Vid tolvslaget ibland gick vi i familjen dit ner och tittade. Maten som man åt på nyårsafton och nyårsdagen var julmaten som var kvar eller om man hade råd en anka eller gås. På nyårsafton gick det till som julafton ungefär de yngre dansade kring granen, de äldre drack kaffe eller knäppte nötter.

Nyårsvisiter gick man på i alla samhällsklasser men ursprungligen är det nog en sed som kommer från finare folk. Men när jag var barn vet jag att det kom folk till vårt hem nyårsdagsförmiddag ibland och

de fick en klena eller ett glas vin. De skulle inte gå därifrån utan att ha fått något annars bar de ut julen.

Trettondagen har på senare börjat firas med baler men i min ungdom var dagen en vanlig helgdag i samband med julen bara.

På tjugondag Knut blåstes julen ut av militär på Stortorget. Då var där också en massa folk där men då hade inte herrarna höga hattar som de hade när julen blåstes in på julafton. På kvällen var där bal på Rådhuset. Det var fint att gå dit.

På kyndelsmäss förekom inget speciellt i Malmö. Den gick helt oförmärkt förbi.

Vårfrudagen firade inte alls i Malmö. Våfflor är ett mycket sent påfund säkert inte mer än från 30-talet. Om tranans roll i vårfrudagsfirandet visste fru G. ingenting.

Till fastan bakades alltid fastlagsbullar hemma. De gick också att köpa. Något övrigt förekom ej i samband med fastan. Skolorna hade kanske ett par dagars lov över trettondagen och några dagar framåt. Men tjänstefolk hade inte ledigt. Maskerader förekom. De gick av stapeln mest ute på stadens restauranger.

Påskens olika dagar kallade vi blåmåndag vittisdag, askonsdag, skärtorsdag, långfredag, smutsiga lördag och påsksöndag. På de olika dagarna skulle vi barn lura varandra och säga så blå du är om munnen eller du har aska på byxorna eller något sådant.

Till påsk åt vi ägg hemma alltid. De färgades med färger som köptes

i färghandeln. Till påsk kunde man ibland äta vårprimörer som kyckling eller lax men det var mycket ovanligt.

Knacka ägg har jag inte hört talas om men rulla ägg gjorde man ibland ute på landet men jag har inte varit med om det inne i staden. Påskakärringar klädde ibland barnen ut sig till. De hade sin mors klänning och var målade i hela ansiktet och så lände de en kvast att rida på.

Påskkorterna vi skickade var vanliga tryckta kort som gick att köpa i tobaksaffärerna. Hela påsken gick man flitigt i kyrkan inte bara på långfredagen.

Pratet om häxor som for till Blåkulla var det ingen som trodde på.

Till Valborg skulle man sitta ute på Kungsparkens terrass och dricka toddy. Något annat känner vår familj inte till om påsken. Något kalas hade man inte på Valborg förr i tiden. Det förekommer däremot numera. Skolorna var inte lediga till Valborg och affärerna var öppna som på en vanlig lördag.

Första maj demonstrerade arbetarna. De samlades vid Rörsjön och Folkets Park. Första maj var en stor dag för restaurangerna. Många gick ut och herrarna skulle ha stråhatt. Ibland gavs konserter av militärmusiker på Kungsparkens terrass eller på torget, Gustav Adolfs torg.

Kristi himmelfärdsdagen firades inte i Malmö.

Till pingst gjorde malmöborna utflykter till Bokskogen eller Bökeberg. De hade matsäck med sig och for med häst och vagn. Men ibland gick fattigare folk bara ut till Limhamn eller till Beijers park och hade kaffe och smörgåsar med sig. Jag minns att till pingsten brukade vi hemma köpa lite blommor eller grönt och sätta i vaser. Folk gick väl allmänhet i kyrkan pingstdagen.

Trefaldighet firades inte alls i Malmö.

Till midsommar var det dans kring majstängerna på de flesta gårdar i staden. Barn och ungdom samlade de gröna som gick åt från stadens utkanter. Hela midsommarnatten var det vaka med dans. De äldre var också med. Det var dragspelsmusik och man gick från gård till gård. Majstängerna var höga och virade med grönt. De såg ut som de ser ut nu. På midsommardagen fortsattes dansen eller också for folk som kunde ut till Bokskogen eller till kusten ner till Ljunghusen och Kämpinge.

Det var ofta promenadkonserter vid Slottsparken och ibland vid uterestaurangerna i min ungdom, särskilt vid helger.

Dopet skulle ske så snart som möjligt efter födseln. Det brukade vara tre veckor efter ungefär. Barnen döptes ibland hemma och de hade en vit lång klänning på sig. Några speciella seder omkring dopet förekom inte. Sådant var bortlagt för länge sedan i min barndom och ungdom. Till dopet inbjöds släkten bara, och 2 släktingar skulle vara faddrarna. En manlig släkting var gudfader och en kvinnlig var gud-

ACC. N:R M.16037:8.

mor. De gav barnet en gåva ofta ett smycke och de hade skyldighet till att se efter barnet och hjälpa det och uppvakta det på födelsedagar. Av föräldrarna fick barnet ingenting. Och inte heller fick föräldrarna något. Dopet var ett upptagande i den kristna församlingen. Ett barn borde döpas och blev också alltid döpt då som nu. Ett nöddop företogs om barnet var sjukt och utfördes alltid av en präst.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND